

ХМЕЛЬНИЦЬКЕ ОБЛАСНЕ УПРАВЛІННЯ КУЛЬТУРИ

**ОБЛАСНА ДЕРЖАВНА БІБЛІОТЕКА
ІМ М. ОСТРОВСЬКОГО**

**ВІДЗНАЧЕННЯ ЗНАМЕННИХ І ПАМ'ЯТНИХ ДАТ
ХМЕЛЬНИЧЧИНИ В 1988 РОЦІ**

**(Методичні рекомендації на допомогу
бібліотечним працівникам)**

ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ, 1987

ХМЕЛЬНИЦЬКЕ ОБЛАСНЕ УПРАВЛІННЯ КУЛЬТУРИ

ОБЛАСНА ДЕРЖАВНА БІБЛІОТЕКА
ІМ. М. ОСТРОВСЬКОГО

ВІДЗНАЧЕННЯ ЗНАМЕННИХ І ПАМ'ЯТНИХ ДАТ
ХМЕЛЬНИЧЧИНИ В 1988 РОЦІ

(Методичні рекомендації на допомогу
бібліотечним працівникам)

ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ, 1987

Склав головний бібліограф С. К. Гуменюк.

Рецензенти С. Р. Михайлова, Г. С. Гулімовська.

Відповідальний за випуск Т. Г. Нижник.

ПЕРЕДМОВА

Трудящі Хмельниччини самовідданою працею по виконанню рішень XXVII з'їзду КПРС відзначили 70-річчя Великої Жовтневої соціалістичної революції. Бібліотечні працівники області провели ряд заходів по вшануванню борців за Радянську владу на місцях, передових людей перших п'ятирічок, Героїв Радянського Союзу, і Героїв Соціалістичної Праці, учасників Великої Вітчизняної війни і правофлангових XII-ї п'ятирічки.

Цього року ми відзначатимемо 70-річчя I-ї Подільської губернської конференції КП(б)У, 50-річчя першої обласної партійної конференції, 70-річчя Летичівської Радянської республіки, Авратинського збройного повстання проти австро-німецьких окупантів і гетьманців, страйку залізничників спрямованого проти іноземних загарбників.

Радянська преса на всіх етапах соціалістичного будівництва відігравала важливу роль в мобілізації трудящих мас на виконання програмних завдань Комуністичної партії. Ось чому трудящі області з пошаною відзначають 70-річчя з часу виходу першого номеру газети «Радянське Поділля» і 60-річчя молодіжної газети «Жорчагінець».

Проскурівський металообробний завод один з перших на Поділлі з цієї галузі. На його базі виросли сучасні корпуси Хмельницького заводу ковальсько-пресового устаткування ім. В. В. Куйбишева. Цього року завод відзначає своє 90-річчя. Завод має великі революційні і трудові традиції. Його колектив виховав багато передовиків і новаторів виробництва.

1988 рік багатий ювілейними датами відомих земляків. Минає 100 років від дня народження радянського партійного і державного діяча, академіка АН УРСР В. П. Затонського; 70 років фізіолога і біофізика, академіка АН УРСР П. Г. Богача; 80 років — фізика, члена-кореспондента АН УРСР М. Ф. Дейнега; 70 - річчя від дня народження Героїв

Радянського Союзу М. К. Гончаренка, О. К. Коробчука, І. М. Поліщука, А. К. Леонтюка, Л. Х. Паперника, П. Ф. Стрілецького, 80-річчя Р. Й. Бортника; 160 років від дня народження композитора, піаніста і педагога М. А. Завадського; 60 років українського радянського письменника М. В. Білкуна.

На Хмельниччині є багато історичних і пам'ятних місць пов'язаних з боротьбою трудящих з австро-німецькими окупантами і буржуазно-націоналістичною контрреволюцією в 1918 р. Бажано, щоб вони знайшли відображення в перспективному плануванні бібліотек на 1988 рік.

Серед історичних дат визвольної боротьби українського народу середини XVII ст. визначне місце займає Пилявецька битва, якій у вересні мінає 340 років.

Протягом року в періодичній пресі нерідко опубліковуються кореспонденції, статті, нариси про передових людей району. За цими матеріалами можна провести чудовий вечір, присвячений правофланговим л'ятирічці.

Додаток: Анотований список знаменних і пам'ятних дат Хмельниччини на 1988 рік.

15 січня 70 РОКІВ З ДНЯ НАРОДЖЕННЯ ГЕРОЯ РАДЯНСЬКОГО СОЮЗУ І. М. ПОЛІЩУКА

Поліщук Іван Михайлович (15. І. 1918—29. ІХ. 1943) народився в с. Ленківці Шепетівського району. Член КПРС з 1941 р. Працював старшим піонервожатим в школі. В армії з 1937 р. Закінчив Харківське піхотне училище, у 1942 р. — вищі стрілецькі курси «Выстрел». В боях з фашистськими окупантами з листопада 1941 г. — на Брянському, з 1943 р. — на 3-му Українському фронтах. За виняткову стійкість, відвагу і мужність в боях, за розширення і утримання плацдарму на правому березі Дніпра Указом Президії Верховної Ради СРСР від 22 лютого 1944 р. командир 100-го полку 35-ї гвардійської стрілецької дивізії І. М. Поліщуку посмертно присвоєно звання Героя Радянського Союзу. Нагороджений орденом Леніна і орденом Червоної Зірки.

ЛІТЕРАТУРА:

1. БУГАЙ Е. М., Макухин М. Е. Из когорты мужественных. — Львов: Каменяр, 1978 — 179 с.
Про І. М. Поліщука, — С. 43—45.

2. ІСТОРІЯ міст і сіл УРСР. Хмельницька область. — К.: УРЕ, 1971. — 706 с.

3. КРАКОВЕЦЬКИЙ О. Імені Героя (Радянського Союзу І. М. Поліщука). // Рад. Поділля. — 1968. — 12 жовт.

4. ЛІННИК В. Слідами подвигу Героя (Радянського Союзу І. М. Поліщука) // Шляхом Жовтня, 1976. — 29 жовт.

5. ПОЛИЩУК Иван Михайлович // Гордость и слава Подолии. — Львов, 1958. — С. 202—204.

20 СІЧНЯ

70 РОКІВ З ДНЯ НАРОДЖЕННЯ ГЕРОЯ РАДЯНСЬКОГО СОЮЗУ О. К. КОРОБЧУКА

Коробчук Олександр Кіндратович (20. 01. 1918— 10. 04. 1944). Народився в с. Ружа Чемеровецького району. Член КПРС з 1942 р. Закінчив семирічку і школу механізаторів, працював трактористом в колгоспі. У 1937 р. по комсомольській путівці виїхав на будівництво шахти в Ворошиловградську область. В армії з 1938 р. З 1942 р. — на Західному, Сталінградському, 4-му Українському фронтах. Відзначався в боях з гітлерівськими загарбниками мужністю і стійкістю. Командиру відділення кулеметної роти 262-го полку 67-ї гвардійської дивізії гвардії старшому сержанту О. К. Коробчуку, який заклав своїм тілом амбразуру ворожого дзота, Указом Президії Верховної Ради СРСР від 16 травня 1944 р. посмертно присвоєно звання Героя Радянського Союзу. Нагороджений орденом Леніна і двома медаллями «За відвагу». Похований у братській могилі на березі р. Чатирлик в Криму.

ЛІТЕРАТУРА:

БУГАЙ Е. М., МАКУХИН М. Е. Из когорты мужественных. — Львов: Каменяр, 1978. — 279 с.

Про О. К. Коробчука. — С. 93—95.

ІСТОРІЯ міст і сіл Української РСР. Хмельницька область. — К.: УРЕ, 1971.—706 с.

Про О. К. Коробчука. — С. 51, 602.

КОРОБЧУК Александр Кондратьевич // Гордость и слава Подолии. — Львов, 1985. — С. 112—114.

ЗАКАЛЬСЬКИЙ В. Подвиг, увічнений в бронзі: (Про відкриття пам'ятника і музею О. К. Коробчуку). // Нове життя. — 1979. — 28 черв.

ПОДІЛЛЯ у Великій Вітчизняній війні (1941—1945 рр.):
36. документів і матеріалів. — Львів: Каменяр, 1960. —
416 с.

Про подвиг О. К. Коробчука. — С. 255—256.

ШАБАНОВ Д. Подвиг парторга: (Про Героя Радянсько-
го Союзу О. К. Коробчука). // Рад. Поділля. — 1981. —
27 жовт.

30 січня.

70 РОКІВ З ДНЯ НАРОДЖЕННЯ ВІДОМОГО ВЧЕНОГО ФІЗІОЛОГА І БІОФІЗИКА П. Г. БОГАЧА.

(30. I. 1918 — 23. VI. 1981)

Богач Петро Григорович — український радянський фізіолог і біофізик, академік АН УРСР (з 1978 р.). Член КПРС з 1943 р. Учасник Великої Вітчизняної війни. Народився в с. Соколівка Ярмолинецького району. Працював завідувачим відділом фізіології травлення (з 1952 р.), біофізики (з 1964 р.), завідувачим кафедрами біофізики (1964—1973 рр.), фізіології людини і тварини (з 1973 р.) Київського університету. Одночасно з 1952—1971 рр. очолював інститут фізіології цього університету, а в 1972—1978 рр. — на посаді проrektора університету.

Член президії АН УРСР, академік-секретар відділення у 1978—1981 рр. Наукові праці присвячені вивченню центральних і периферійних механізмів регуляції діяльності травного апарату, фізіології гіпоталамуса та надгіпоталамічних структур мозку, електрофізіологічним властивостям клітин гладких м'язів, молекулярній біофізиці м'язового скорочення, математичним методам у біології та робототехніці. Відкрив ряд невідомих раніше рефлексів травного тракту, вивчив механізми його нейрогуморальної регуляції. Сформулював основний Закон рефлекторної регуляції моторної діяльності травного тракту і створив нову теорію його періодичної діяльності, вивчив структурно-конформаційні зміни молекул міозину за різних умов та роль іонів Са і Мд у процесах скорочення і розслаблення гладких м'язів. За монографію «Механізм нервової регуляції моторної функції тонкого кишечника» (1964 р.) вченому присуджено премію АН СРСР імені К. М. Бикова. Нагороджений орденами Трудового Червоного Прапора і Червоної Зірки та медалями.

ЛІТЕРАТУРА:

БОГАЧ П. Г. Іван Петрович Павлов (1849—1936). — К. Рад. шк., 1953. — 102 с.

БОГАЧ П. Г. Механізми нервної регуляції моторної функції тонкого кишечника. — К.: Изд. Киев. ун-та, 1961. — 343 с.

БОГАЧ П. Г., КЛЕВЕЦЬ М. Ю., РИБАЛЬЧЕНКО В. К. Основи електрофізіології: (Посібник для біол. фак. ун-тів). — К.: Вища шк., 1984. — 231 с.

БОГАЧ П. Г., РЕШЕДЬКО Л. В. Алгоритмические и автоматные модели для деятельности гладких мышц. — К.: Наук. думка, 1979. — 346 с.

БОГАЧ П. Г., РЕШЕДЬКО Л. В., КАЛЬНИШ В. В. Мир 1. Програмування і робота за пультом: Учбовий посібник для ун-тів. — К., Вид-во Київ. ун-ту, 1973. — 145 с.

БОГАЧ П. Г., РЕШЕДЬКО Л. В., КАЛЬНИШ В. В. Программирование и работа ЕОМ «Промінь» и «Мир». — К.: Вища шк., 1977. — 270 с.

СТРУКТУРА и функции биологических мембран: Учеб. пособие для биол. фак. ун-тов / П. Г. Богач, М. Д. Курский, Н. Е. Кучеренко, В. К. Рыбальченко. — К.: Вища шк., 1981. — 335 с.

БОГАЧ Петро Григорович // Історія Академії Наук Української РСР. — К., 1982. — С. 665.

БОГАЧ Петро Григорович // УРЕ. — 2-ге вид. — К., 1977. — Т. 1. — С. 509.

БОГАЧ Петро Григорович // Учені Вузів Української РСР. — К., 1968. — С. 63.

9 лютого

60 РОКІВ З ЧАСУ ВИХОДУ ПЕРШОГО НОМЕРУ ГАЗЕТИ «КОРЧАГІНЕЦЬ»

9 лютого 1928 року вийшов перший номер газети «Комсомолец прикордоння» — орган Кам'янець-Подільського окружкесму комсомолу. Її наступницею була газета «Сталінська молодь», перший номер якої вийшов 2 квітня 1938 р. Газета виходила до липня 1941 р. 1 квітня 1960 р. часопис під назвою «Прапор юності» відновив свою роботу. З 1963 по 1966 рр. в області виходила газета ЦК ЛКСМ «Комсомольське плем'я», розрахована для Вінницької, Тернопільської,

Хмельницької і Чернівецької областей. З ліквідацією раднаргоспів, з 1967 р. знову відновила роботу обласна молодіжна газета під назвою «Корчагінець».

Виходить 3 рази на тиждень. Тираж 65365 примірників. В різний час редакторами молодіжної газети працювали П. П. Карась, В. І. Кохан, Г. Д. Лапчинський, Ф. Ю. Маківчук, Л. В. Міщенко, В. Я. Трачук, С. В. Хмиз та інші.

ЛІТЕРАТУРА:

ВАСИЛАШКО М. Виховувала патріотизм: До 50-річчя «Корчагінця» // Корчагінець — 1978. — 14 січ.

ВИЙШОВ перший номер молодіжної газети («Прапор юності») // Рад. Поділля — 1960. — 1 квіт.

ГОЛОВНИЙ кореспондент (газ. «Корчагінець») // Корчагінець. — 1974. — 5 трав.

КОРЧАГІНЕЦЬ /// Періодичні видання УРСР: Газети. 1961—1980. Ретроспективний бібліогр. покажч. — Харків, 1983. — С. 99.

ПРАПОР юності // Періодичні видання УРСР. 1917—1960. Газети. Харків, 1965. — С. 252.

СІНКЕВИЧ Б. Діапазон діловитості (газ. «Корчагінець») // Молодь України. — 1978. — 9 лют.

ТИМЧЕНКО В. Порадник. наставник. друг: (Про газ. «Корчагінець») // Молодь України. — 1980. — 26 верес.

10 Лютого

70 РОКІВ З ЧАСУ ВИХОДУ ПЕРШОГО НОМЕРУ ГАЗЕТИ «РАДЯНСЬКЕ ПОДІЛЛЯ»

Газета «Радянське Поділля» — орган Хмельницького обласного комітету Комуністичної партії України та обласної Ради народних депутатів. Виходить газета 5 раз на тиждень. Перший номер надруковано 10 лютого 1918 р. під назвою «Известия Каменец-Подольского Совета рабочих и солдатских депутатов». Потім виходила під назвою «Большевик» (1919—1920 рр.), «Вісті» (1920—1921, 1922 рр.), «Червона Правда» (1921—1922 рр.), «Червоний шлях» (1922—1923 рр.), «Червоний кордон» (1924—1941 рр.). З жовтня 1937 р. вона стала обласною газетою. Під час Великої Вітчизняної війни виходила під назвою «Зоря Поділля», як орган підпільного обкому партії. Під теперішньою назвою видається з 14 березня 1944 року.

За плідотворну роботу по комуністичному вихованню трудящих області, мобілізації їх на виконання завдань господарського та культурного будівництва і в зв'язку з 50-річчям з дня виходу першого номера газета Указом Президії Верховної Ради СРСР від 7 березня 1968 р. була нагороджена орденом Трудового Червоного Прапора, а двома роками раніше — Почесною Грамотою Президії Верховної Ради Української РСР.

В різний час редакторами газети працювали Р. Цірський, І. Ю. Кулик, С. Трач, С. З. Божко, Л. Х. Паламарчук, І. Д. Шишлов, Г. Д. Лапчинський, Я. І. Присяда, Ю. Г. Боровський, В. В. Соколяненко. Про популярність газети серед читачів свідчить ріст її тиражу з 700 примірників у 1918 р. до 132 тисяч у 1987 р.

ЛІТЕРАТУРА:

ПРО нагородження Хмельницької обласної газети «Радянське Поділля» орденом Трудового Червоного Прапора: Указ Президії Верховної Ради СРСР 7 березня 1968 р. // Рад. Поділля. — 1968. — 8 берез.

ПРО нагородження Хмельницької обласної газети «Радянське Поділля» Почесною Грамотою Президії Верховної Ради Української РСР: Указ Президії Верховної Ради Української РСР 26 березня 1966 р. // Рад. Поділля. — 1966. — 27 берез.

ДАШЕВСЬКИЙ Б. Не за готовим рецептом: (З досвіду роботи кор. газ. «Радянське Поділля») // Журналіст України. — 1977. — № 5. — С. 28—28.

ДАЙЧМАН С. Добрий геній «Червоної Правди»: (З історії преси Поділля) // Рад. Поділля, — 1971. — 5 верес.

ДАЙЧМАН С. С. «Радянське Поділля» // Рад. Енцикл. історії України. К., 1971. — Т. 3. — С. 519.

МАЦЬКО В. Редактор «Червоного кордону» (Сава Божко) // Рад. Поділля. — 1986. — 25 трав.

ПАСТУШЕНКО Л. День обласної газети («Радянське Поділля»): Зустріч з читачами // Рад. Україна. — 1980. — 16 лют.

«РАДЯНСЬКЕ ПОДІЛЛЯ» // УРЕ. — 2-ге вид. — К., 1983. — Т. 9. — С. 257.

РАДЯНСЬКЕ Поділля // Періодичні видання УРСР 1917—1960. Газети—Х., 1965.—С. 252.

6 березня

70 РОКІВ З ДНЯ НАРОДЖЕННЯ ГЕРОЯ РАДЯНСЬКОГО СОЮЗУ П. Ф. СТІЛЕЦЬКОГО

СТІЛЕЦЬКИЙ Петро Федорович (6. III. 1918—22. XII. 1973) народився в с. Криничне (приєднане до смт Деражня) Деражнянського району. Член КПРС з 1941 р.

Навчався у Вінницькому будівельному училищі. У 1936 році по спецнабору був направлений в Ленінградське військово-морське авіаційне училище, яке закінчив з відзнакою. З 1939 р. служив в авіації Червонопрапорного Балтійського флоту. В боях з німецько-фашистськими загарбниками з перших днів Великої Вітчизняної війни. За мужність і відвагу в дні оборони Ленінграда Указом Президії Верховної Ради СРСР від 31 травня 1944 р. командиру ланки літаків 1-го гвардійського полку 8-ї мінно-торпедної авіаційної дивізії гвардії капітану П. Ф. Стілецькому присвоєно звання Героя Радянського Союзу. Нагороджений орденом Леніна, трьома орденами Червоного Прапора, орденом Червоної Зірки, медалями. Після звільнення з армії працював інженером на заводі. Помер і похований в Калінінграді.

ЛІТЕРАТУРА:

АНДРІЙЧУК В. Навічно у пам'яті: (Про Героя Радянського Союзу П. Ф. Стілецького) // Рад. Поділля. — 1977. — 23 жовт.

БУГАЙ Е. М., МАКУХИН М. Е. Из когорты мужественных. — Львов: Каменяр, 1978. — 279 с.

Про П. Ф. Стілецького — С. 21—23.

ЗЕМЛЯКОВ П. Пам'яті героя: У деражнянській серед. шк. № 1 відкрито музей Героя Радянського Союзу П. Ф. Стілецького // Корчагінець. — 1980. — 23 жовт.

МИРОШНИЧЕНКО Г. Сыны отечества. — М.: Воениздат, 1961. — 158 с.

Про Героя Радянського Союзу П. Ф. Стілецького. — С. 132—138.

НЕСТЕРИШИН С. Школа імені Героя // Корчагінець. — 1975. — 2 груд.

Постановою Ради Міністрів УРСР Деражнянській серед. школі № 1 присвоєно ім'я Героя Радянського Союзу П. Ф. Стілецького.

СТРЕЛЕЦКИЙ Петр Федорович // Гордость и слава Подолии. — Львов, 1985. — С. 235—237.

ФРОЛОВ П. Пам'ять житиме вічно // Рад. Поділля. — 1977. — 27 лип.

Матеріали історичного музею Вільнюської школи № 37 розповідають про Героя Радянського Союзу П. Ф. Стрілецького.

Квітень

70 РОКІВ З ДНЯ НАРОДЖЕННЯ ГЕРОЯ РАДЯНСЬКОГО СОЮЗУ М. К. ГОНЧАРЕНКА

Гончаренко Микола Купріянович (1918—6. XI. 1943). Народився в м. Полонному. Вчився в місцевій середній школі. Працював помічником тракториста в колгоспі. В армії з 1939 р. В боях з німецько-фашистськими загарбниками з 1941 р. — на Західному, Брянському, 1-му Українському фронтах.

Указом Президії Верховної Ради СРСР від 17 листопада 1943 р. за героїзм і стійкість командир гармати 1894-го самохідного артилерійського полку молодшому лейтенанту М. К. Гончаренку посмертно присвоєно звання Героя Радянського Союзу. Загинув під Києвом. Похований в Переяслав-Хмельницькому Київської області.

ЛІТЕРАТУРА:

БУГАЙ Е. М., МАКУХИН М. Е. Из когорты мужественных. — Львов: Каменяр, 1978. — 279 с.

Про М. К. Гончаренка. — С. 53—55.

ГОНЧАРЕНКО Николай Куприянович // Гордость и слава Подолии. — Львов, 1985. — С. 61—64.

ІСТОРІЯ міст і сіл Української РСР. Хмельницька область. — К.: УРЕ, 1971. — 706 с.

Про М. К. Гончаренка. — С. 443.

ХАНДРОС Б. Братя Гончаренко и сестра Анна Куприяновна: (Про родину Героя Советского Союза М. К. Гончаренка) // Правда Украины. — 1976. — 3 окт.

28 травня

50-РІЧЧЯ 1-Ї ОБЛАСНОЇ ПАРТІЙНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

28—31 травня 1938 р. відбулася 1 обласна партійна конференція, в якій взяло участь 165 делегатів з правом ухваль-

ного голосу та 59 — з правом дорадчого. Вони представляли 4530 членів і 2522 кандидати у члени партії. Конференція обговорила звіт Оргбюро ЦК КП(б)У по Кам'янець-Подільській області, з яким виступив С. А. Олексенко, обрала обласний комітет, ревізійну комісію та делегатів на XIV з'їзд КП(б)У. Пленум, що відбувся після конференції, обрав бюро обкому в складі 11 чоловік. Першим секретарем обкому партії було обрано О. Й. Власова.

До 1985 року відбулося 24 обласних партійних конференцій. Хмельницька обласна партійна організація об'єднує 4 міські та 18 сільських районних парторганізацій, в яких на 1 січня 1987 р. налічувалося 81,5 тисячі комуністів. У різний час обласну партійну організацію очолювали С. А. Олексенко, О. Й. Власов, А. І. Устенко, В. А. Бегма, О. Ф. Ватченко, Д. М. Бубиновський, Т. Г. Лісовий.

Керуючись рішеннями XXVII з'їзду КПРС, XXVII з'їзду Компартії України, наступних пленумів ЦК партії обласна партійна організація спрямовує зусилля трудящих на успішне виконання завдань XII п'ятирічки, докорінне підвищення продуктивності праці, якості продукції, примноження передового досвіду, практичної реалізації творчих здібностей радянських людей, зміцнення дисципліни й організованості, підвищення відповідальності кожного за дорученну справу.

В центрі уваги парторганізації ідейно-виховна робота: формування наукового світогляду, розвиток і вдосконалення трудового, патріотичного, інтернаціонального, правового й атеїстичного виховання трудящих, утвердження комуністичної моралі.

ЛІТЕРАТУРА:

XXIV обласна партійна конференція. // Рад. Поділля. — 1985. — 21 груд.

ДИКУСАРОВ В. Г. На рівень завдань прискореного соціально-економічного розвитку: Звітна доповідь обкому партії на XXIV обл. парт. конф. // Рад. Поділля. — 1985. — 21 груд.

ДИКУСАРОВ В. Вимоги перебудови (в області) // Рад. Поділля. — 1986. — 15 листоп.

ДИКУСАРОВ В. П'ятирічка і змагання: (Про парт. керівництво змаганням в області) // Під прапором ленінізму. — 1986. — № 23. — С. 10—16. — (Рішення XXVII з'їзду КПРС — в життя).

КУПРАТИЙ В. Активізувати людський фактор (в області) // Рад. Поділля. — 1986. — 23 верес.

КУПРАТЫЙ В. И. Формирование у трудящихся нового типа экономического мышления // Идеологическая работа: Опыт, проблемы. Вып. 4. — К., 1984. — С. 175—186.

ГУМЕНЮК С. К. Хмельницька область // Історія міст і сіл УРСР. Хмельницька область. — К., 1971. — С. 9—64.

Є відомості про обласну парторганізацію. С. 62.

НАРИСИ історії Хмельницької обласної партійної організації. — Львів: Каменярь, 1982. — 271 с.

1-ша обласна партконференція. — С. 127.

ГЛАВАК Т. В. Хмельницька область // Рад. енцикл. історії України. К., 1972. — Т. 4. — С. 425—430.

Є відомості про обласну парторганізацію. — С. 427, 428.

ЛІСОВИЙ Т. Г. Хмельницька обласна партійна організація // УРЕ. — 2-ге вид. К., 1985. — Т. 12. — С. 150—153.

1-ша обласна партконференція. — С. 150.

18 червня

70 РОКІВ З ДНЯ НАРОДЖЕННЯ ВІДОМОГО ФІЗИКА М. Ф. ДЕЙГЕНА (18. VI. 1918—15. XI. 1977).

Дейген Михайло Федорович — український радянський фізик, член-кореспондент АН УРСР (з 1967 р.). Член КПРС з 1945 р. Учасник Великої Вітчизняної війни. Народився в Проскуріві (Хмельницькому). Закінчив у 1940 р. Київський університет. У 1947—1960 рр. працював в інституті фізики АН УРСР. Один з організаторів інституту напівпровідників АН УРСР, де з 1960 р. очолив відділ радіоспектроскопії твердого тіла. Наукові праці вченого — в галузі електронної теорії кристалів, теорії електронного парамагнітного, подвійного електронно-ядерного та параелектронного резонансів. Запровадив поняття «деформаційний потенціал» та «конденсонний ефект» у теорію твердого тіла.

ЛІТЕРАТУРА:

ДЕЙГЕН М. Ф. Биполярная диффузия носителей тока в полупроводниках в сферически симметричном случае при наличии внешнего поля (линейное приближение) // Журн. техн. физики. — 1955. — Т. 25, вып. 7. — С. 1175—1181.

ДЕЙГЕН М. Ф. Магнитные свойства металл-аммиачных растворов и равновесные концентрации локальных центров в диэлектрике // Труды ин-та физики АН УССР.—1954., Вып. 5. — С. 105—118.

ДЕЙГЕН М. Ф., ГЛИНЧУК М. Д. Экситон вблизи поверхности гомеопольярного кристалла // Физика твердого тела. — 1963. — Т. 5., Вып. 11. — С. 3250—3258.

ДЕЙГЕН М. Ф., ГЛИНЧУК М. Д. Про оптичні властивості локальних центрів поблизу поверхні напівпровідника // Укр. фіз. журн. — 1963. — Т. 8, № 10. — С. 1075—1084.

ДЕЙГЕН М. Ф., ЛАШКАРЕВ В. Е. О коэффициенте прозрачности контакта полупроводник-металл // Труды ин-та физики АН УССР. — 1953. — Вып. 4. — С. 3—10.

ДЕЙГЕН М. Ф., Цвiрко Ю. А. До теорії електронних процесів у метал-аміачних розчинах // Укр. фіз. журн. — 1956. — Т. 1, № 3. — С. 245—260.

ДЕЙГЕН Михайло Федорович // УРЕ. — 2-е вид. — К., 1979. — Т. 3. — С. 273.

ДЕЙГЕН Михайло Федорович // Історія академії наук Української РСР. — К., 1982. — С. 746—747.

ДЕЙГЕН Михайло Федорович // Учені вузів Української РСР. — К., 1968. — С. 140.

18 липня

70 РОКІВ З ЧАСУ СТРАЙКУ ПОДІЛЬСЬКИХ ЗАЛІЗНИЧНИКІВ СПРЯМОВАНОГО ПРОТИ АВСТРО-НІМЕЦЬКИХ ОКУПАНТІВ І ГЕТМАНЦІВ

Під час австро-німецької окупації 1918 р. Поділля було ареною жорстоких битв трудящих з іноземними інтервентами і внутрішньою буржуазно-націоналістичною контрреволюцією. Значний вклад у розгортання боротьби з окупантами внесли залізничники Подільської залізниці. У відповідь на переслідування і погіршення умов життя робітники депо Гречани, очолюванні підпільною більшовицькою організацією, створили страйковий комітет і вранці 6 травня оголосили страйк. Вони вимагали виплатити зарплату, поліпшити побут робітників, звільнити заарештованих товаришів. Не добившись свого, залізничники псували паровози і вагони, організовували аварії поїздів і заганяли ешелони в тупики.

3 липня у Проскурові окупанти навантажили ешелон хлі-

ба. Залізничники відмовилися вивозити зерно за кордон. Щоб зламати їх опір, загарбники заарештували групу робітників станції Проскурів. Після цього збільшилося число аварій на залізниці. 11 липня з Проскурова на Київ відбув кур'єрський поїзд. Але не встиг він від'їхати від станції, як в одному з вагонів стався вибух. Було вбито 25 окупантів і багатьох поранено.

18 липня розпочався загальний страйк залізничників Поділля. На великому мітингу була прийнята резолюція з вимогою відновлення Радянської влади на Україні і виведення австро-німецьких військ з її території. Для керівництва страйком підпільні більшовицькі організації створили страйкові комітети в Жмеринці, Гречанах, Волочиську, Шепетівці, Козятині та інших станціях. До 20 липня він поширився на всі залізниці України. Страйк тривав понад місяць і мав великий вплив на боротьбу Українського народу проти іноземних загарбників.

ЛІТЕРАТУРА:

ГРАЖДАНСКАЯ война на Украине 1918—1920: Сб документов и материалов в трех томах, четырех книгах. Т. 1, кн. 1. К.: Наук. думка, 1967. — 875 с.

Страйк залізничників. — С. 227, 229, 231, 233—240.

ПОДІЛЛЯ в роки громадянської війни (лютий 1918 р.— грудень 1920 р.): Документи й матеріали. — Вінниця, 1959. — 487 с.

Страйк залізничників. — С. 62, 63, 68, 69, 71, 72, 73, 75, 76, 81, 93, 94.

ВЛАСОВ О. П. Всеукраїнський страйк залізничників // УРЕ. — 2-ге вид. К., 1978. — Т. 2. — С. 419—420.

ГУМЕНЮК С. К. Боротьба трудящих Поділля з австро-німецькими окупантами в 1918 р. // Боротьба за владу Рад на Україні. — К., 1977. — С. 138—156.

ГУМЕНЮК С. Страйк залізничників // Рад. Поділля. — 1966. — 29 трав.

ТУРЧИНСЬКИЙ Г. Страйк залізничників // В боях за Жовтень. — Хмельницький, 1957. — С. 97—102.

УКРАЇНСЬКА РСР в період громадянської війни 1917—1920 рр. В трьох томах. — К.: Політвидав України, 1967. — Т. 1. — 471 с.

Всеукраїнський страйк залізничників — С. 402—412.

23 липня

70 РОКІВ З ЧАСУ АВРАТИНСЬКОГО ЗБРОЙНОГО ПОВСТАННЯ ПРОТИ АВСТРО-НІМЕЦЬКИХ ОКУПАНТІВ І ГЕТЬМАНЦІВ

18 липня 1918 р. у районі Авратинської, Базалійської волостей прибув начальник Старокостянтинівської повітової варти (поліції) Вишневський із загоном кінних вартових. З селян стягували контрибуцію за розгромлені поміщицькі маєтки, чинили жорстоку розправу. Вишневський встановлював обмежені строки для збору великих сум. Так, в с. Ожигівцях на селян наклали контрибуцію в сумі 500 тисяч карбованців. У визначений строк вони встигли зібрати близько 200 тисяч. Тоді начальник варти зігнав усіх мешканців села на майдан, вишикував в одну лінію і наказав прилюдно сікти кожного п'ятою. Люди втрачали свідомість, їх відливали водою і продовжували катувати. Першого дня від побиттів померло троє, другого — ще двоє. Дії гетьманського ката викликали обурення селян Авратинської і Базалійської волостей. Авратинці створили повстанський загін і взяли під контроль шлях, який вів до волосного центру. 23 липня вони вбили поліцає, який їхав з донесенням з Базалійської волості, на другий день — групу поліцаїв разом з начальниками Базалійської і Авратинської волосних варт. Після цього Вишневський вирушив із своїм загоном до Авратина. Попереду їхало п'ять вартових, за ними на невеликій віддалі — Вишневський в екіпажі, оточеному ще п'ятьма кінними вартовими, а далі — основні сили поліцаїв. Замикали колону підводи із заарештованими селянами.

Не встиг екіпаж Вишневського з охороною в'їхати в село, як із засідки вибігли кілька сотень озброєних селян і відкрили вогонь. Друга група повстанців відсікла основні сили гетьманців. Поліцаї, що в'їхали в село, були знищені. Загін, який замикав колону, втративши в бою кількох вартових, відступив.

26 липня окупанти послали для придушення повстання два карних загони — один з Волочиська, другий з Проскурова. До прибуття карателів, повстанці перейшли на територію Кременецького повіту. Коли окупанти увійшли в Авратин, вони розстріляли кожного, на кого падала найменша підозра, а потім спалили дотла село.

Авратинське збройне повстання сприяло розгортанню на

Волині і Поділлі визвольної боротьби проти окупантів і сил буржуазно-націоналістичної контрреволюції.

ЛІТЕРАТУРА:

БОРЬБА трудящихся Волини за власть Советов. Март 1917—декабрь 1920 г.: Сб. документов и материалов. — Житомир, 1957. — 480 с.

Про Авратинське повстання. — С. 142—144.

ГРАЖДАНСКАЯ война на Украине: Сб. документов и материалов. В 3-х т. Т. 1. Кн. 1. К.: Наук. думка, 1967.—

Про Авратинське повстання. — С. 241, 307, 308.
875 с.

ГУМЕНЮК С. Авратинське збройне повстання // Корчагінець. — 1976. — 21 серп.

ШАПОВАЛОВ Ф. До зброї!: (Про підготовку і хід повстання в с. Авратинці і Базалії) // Корчагінець. — 1967. — 17 берез.

АВРАТИНСЬКЕ збройне повстання // УРЕ. — К., 1977. — Т. 1. — С. 24.

АВРАТИНСЬКЕ збройне повстання // Рад. енцикл. історії України. — К., 1969. — Т. 1. — С. 14.

7 серпня

80 РОКІВ З ДНЯ НАРОДЖЕННЯ ГЕРОЯ РАДЯНСЬКОГО СОЮЗУ Р. Й. БОРТНИКА

Бортник Роман Йосипович (7. VIII. 1908—17. IV. 1945). Народився в с. Плужне Ізяславського району. Член КПРС з 1932 р. В армії з 1930 р. Після закінчення Горьківського військово-політичного училища брав участь в боях на озері Хасан в 1938 р. Закінчив військово-політичну академію ім. В. І. Леніна, курси «Выстрел». Брав участь в боях з німецько-фашистськими окупантами з серпня 1941 р. на Західному і 1-му Білоруському фронтах. Комісар батальйону, заступник командира полку по політчастині, з лютого 1943 р. — командир полку.

Указом Президії Верховної Ради СРСР від 24 березня 1945 р. командиру 365 полку 274 стрілецької дивізії полковнику Р. Й. Бортнику за великі успіхи, досягнуті під час прориву оборони ворога, його переслідування і вихід до р. Одер присвоєно звання Героя Радянського Союзу. Нагороджений орденом Леніна, двома орденами Червоного Прапора, орде-

ном Суворова 3 ступеня, Орденом Богдана Хмельницького 1 ступеня, Орденом Вітчизняної війни 1 ступеня.

Похований в Познані (Польща).

ЛІТЕРАТУРА:

АГЕЕВ М. Невмируща слава полковника Бортника // Колг. життя. — 1974. — 14 груд.

БОРТНИК Роман Йосифович // Гордость и слава Подолин. — Львов, 1985. — С. 42—44.

БУГАЙ Е. М., МАКУХИН М. Е. Из когорты мужественных. — Львов: Каменяр, 1978. — 279 с.

Про Р. Й. Бортника. — С. 153—155.

ДОМЕШЕК Н. Безсмертя героя (Р. Й. Бортника) // Колг. життя, — 1976. — 12 жовт.

ІСТОРІЯ міст і сіл Української РСР: Хмельницька область. — К.: УРЕ, 1971. — 706 с.

Про Р. Й. Бортника. — С. 294.

ОСІНСЬКА М. Таким був Роман Бортник (Герой Радянського Союзу) // Колг. життя. — 1978. — 4 берез.

7 серпня

160 РОКІВ З ДНЯ НАРОДЖЕННЯ КОМПОЗИТОРА М. А. ЗАВАДСЬКОГО (7. VIII. 1828—19. III. 1887)

Завадський Михайло Адамович — польський і український композитор, піаніст і педагог. Народився в с. Михалківці Ярмолинецького району. Навчався в Київському університеті. Був учителем музики в Києві та Кам'янець-Подільському. Написав понад 500 творів, серед них для фортепіано на українські теми 12 думок, 42 шумки, 45 чабарошок, 4 запорізькі марші, 2 рапсодії. Автор пісень «Бурлацька», «Запорожець» та ін. Працював над оперою на сюжет польського поета А. Мальчевського «Марія» (не закінчена). Твори композитора мелодійні, проникнуті українськими народно-пісненими інтонаціями, технічно нескладні і в той же час різнобарвні за настроями і образами, користувалися великою популярністю серед демократичних верств міського населення.

ЛІТЕРАТУРА:

ДРЕМЛЮГА М. Українська фортепіанна музика: (дожовтневий період). — К., Вид-во образотвор. мистецтва і муз. літ., 1958 — 167 с.

Про М. А. Завадського. — С. 131—135.

Історія міст і сіл Української РСР. Хмельницька область.
— К.: УРЕ, 1971. — 706 с.

Про М. А. Завадського. — С. 32, 671.

ІСТОРІЯ української дожовтневої музики. — К.: Муз.
Україна, 1968. — 587 с.

Про М. А. Завадського. — С. 248—250.

ЗАВАДСЬКИЙ Михайло Адамович // УРЕ. — 2-ге
вид. — К., 1979. — Т. 4. — С. 154.

ЗАВАДСКИЙ Михаил Адамович // Муз. енциклопедія. —
М., 1974. — Т. 2. — С. 420.

ЗАВАДСЬКИЙ Михайло Адамович // Укр. рад. енцикл.
словник. — К., 1966. — Т. 1. — С. 734.

8 серпня 100 РОКІВ З ДНЯ НАРОДЖЕННЯ В. П. ЗАТОНСЬКОГО.

Затонський Володимир Петрович (8. VIII. 1888—29. VII. 1938) — радянський партійний і державний діяч, академік АН УРСР. Член Комуністичної партії з 1917 р. Народився в с. Лисці Дунаєвецького району, в сім'ї волосного писаря. В 1912 р. закінчив фізико-математичний факультет Київського університету. Під час навчання в університеті зазнавав переслідувань за революційну діяльність. У 1913—1917 рр. — викладач Київського політехнічного інституту. Після лютневої революції 1917 р. — член Київського комітету РСДРП(б), з листопада 1917 р. — голова комітету. Один з керівників Київського Жовтневого збройного повстання 1917 р. З грудня 1917 р. — народний секретар у справах освіти в першому Радянському уряді України. В січні 1918 — повноважний представник Радянської України при Раднаркомі РРФСР. В березні і квітні 1918 р. — голова ЦВК Рад України, очолював делегацію України на Надзвичайному 4-му Всеросійському з'їзді Рад, де від імені українського народу оголосив декларацію зі схваленням ратифікації Брестського миру 1918 р. Один з фундаторів КП(б)У. На Таганрозькій нараді більшовиків України (квітень 1918 р.) обраний членом Оргбюро по скликанню I з'їзду КП(б)У. Як член Бюро по керівництву повстанською боротьбою («дев'ятки») був одним з організаторів боротьби трудящих України проти австро-

німецьких окупантів. 3 листопада 1918 р. — член реввійськради групи військ Курського напрямку (з січня 1919 р. — Українського фронту), член Тимчасового робітничо-селянського уряду України. В 1919 р. — нарком освіти УРСР, член Реввійськради 12-ї армії, комісар Південної групи військ 12-ї армії, яка влітку 1919 р. здійснила 400-кілометровий перехід по денікінських і петлюрівських тилах, член Всеукрревкому (грудень 1919 р.). В 1920 р. — член реввійськради 13-ї, 14-ї армій, у липні — вересні 1920 р. — голова Галицького революційного комітету, згодом — член реввійськради Південно-західного фронту. В 1921—1922 рр. — голова Вукоонспілки, в 1922—1923 рр. — нарком освіти УРСР, в 1924—1925 рр. — начальник політуправління Українського військового округу, в 1925—1927 рр. — секретар ЦК КП(б)У, в 1927—1933 рр. голова ЦК КП(б)У і нарком РСІ УРСР, з 1933 р. — нарком освіти УРСР. В 1928—1934 рр. — голова комітету по хімізації при Раднаркомі УРСР, з 1927—1933/рр. — директор інституту радянського будівництва при ВУЦВК, 1927—1930 рр. — головний редактор громадсько-політичного і літературно-художнього журналу «Червоний шлях». На XV і XVI з'їздах партії обирався членом ЦКК ВКП(б), на XVII з'їзді — кандидатом у члени ЦК ВКП(б). На I—III з'їздах, V—VIII конференціях, IX, XII, XIII з'їздах КП(б)У обирався членом ЦК, на X, XI з'їздах — членом ЦКК КП(б)У; в 1923—1924 рр. — кандидатом у члени, 1925—1937 рр. — членом Політбюро ЦК КП(б)У. Член Президії ЦВК СРСР і ВУЦВК. Нагороджений орденом Червоного Прапора.

ЛІТЕРАТУРА:

ЗАТОНСЬКИЙ В. П. Водоворот: (Из прошлого) // Этапы большого пути: Воспоминания о гражданской войне. — М., 1963. — С. 154 — 180.

ЗАТОНСКИЙ В. П. На заре Красной Армии // Этапы большого пути: Воспоминания о гражданской войне. — М., 1963. — С. 152—153.

ЗАТОНСЬКИЙ В. П. Жовтень 1917 року в Києві // Незабутні роки: Спогади учасників Великої Жовтневої соціалістичної революції та громадянської війни. — К., 1967. — С. 11—25.

ГЛАВАЦЬКИЙ М. З клеботу літ // Україна. — 1978. — № 32. — С. 5.

Про роботу В. П. Затонського в Київ. політехн. ін-ті.

ГРАЖДАНСКАЯ война на Украине. 1918—1920: Сб. документов и материалов. В 3-х т., 4-х кн. — К.: Наук. думка, 1967.—1968.

Про В. П. Затонського див. імен. покажчик.

ГРЕЧКО А. В. Полум'яний борець за щастя народу: До 75-річчя з дня народження В. П. Затонського // Укр. іст. журн. — 1963. — № 3 — С. 110—113.

ГУМЕНЮК С. Володимир (Петрович) Затонський // Корчагинєць. — 1977. — 27 жовт.

ДАЙЧМАН С. І борець і учений.: (Про відкриття пам'ятника В. П. Затонському в м. Хмельницькому) // Рад. Поділля. — 1970. — 8 груд.

ІСТОРІЯ Української РСР: У 8-ми т., 10-ти кн. — К.: Наук. думка, 1977. — Т. 5. — 592 с.

Про В. П. Затонського див. імен. покажч.

КАЛИТА В. Будівничий Української культури (В. П. Затонський) // Соц. культура. — 1967. — № 9. — С. 6—9.

МОРОЗОВ В. А. Володимир Петрович Затонський. — К.: Політвидав України, 1967. — 242 с.

НАРИСИ історії Комуністичної партії України. — К.: Політвидав України, 1977. — 762 с.

Про В. П. Затонського: С. 251, 256, 262, 264, 274, 280, 291, 292, 298, 301, 303, 311, 325, 365, 382, 386.

УКРАЇНСЬКА РСР в період громадянської війни 1917—1920 рр. В 3-х т. — К.: Політвидав УРСР, 1967—1970.

Про В. П. Затонського див. імен. покажч.

ЗАТОНСЬКИЙ Володимир Петрович // БСЭ. — 3-е изд. — М.:— 1972.—Т. 9.—С. 387.

ЗАТОНСЬКИЙ Володимир Петрович // УРЕ. — 2-ге вид. — К., 1979. — Т. 4. — С. 221.

ЗАТОНСЬКИЙ Володимир Петрович // Рад. енцикл. історії України. — К., 1970.—Т. 2. — С. 197.

ЗАТОНСЬКИЙ Володимир Петрович // Історія Академії наук Української РСР. — К., 1982. — С. 681.

Володимир Петрович Затонський: Бібліогр. вчених УРСР — К.: Наук. думка, 1984. — 47 с.

1 вересня

70-РІЧЧЯ З ДНЯ НАРОДЖЕННЯ ГЕРОЯ РАДЯНСЬКОГО СОЮЗУ Л. Х. ПАПЕРНИКА

Паперник Лазарь Хаїмович (1. IX. 1918—23. I. 1942). Народився в м. Славуті. Кандидат в члени КПРС з 1941 р. Закінчив школу ФЗУ, працював токарем, диспетчером, начальником цеху 1-го Московського заводу ім. С. М. Кірова. В Армії з липня 1941 р. На Західному фронті з грудня 1941 р. За героїчний подвиг в складі загону воїнів-чекістів в тилу німецько-фашистських окупантів Указом Президії Верховної Ради СРСР від 21 липня 1942 р. снайперу окремої мотострілецької бригади особливого призначення НКВС СРСР червоноармійцю Л. Х. Папернику посмертно присвоєно звання Героя Радянського Союзу. Похований в с. Хлуднево Калужської області.

ЛІТЕРАТУРА:

БЕССМЕРТНЫЕ подвиги. — М.: Воениздат, 1980. — 351 с.

Про Л. Х. Паперника — С. 341.

БУГАЙ Е. М.; МАКУХИН М. Е. Из когорты мужественных. — Львов: Каменяр, 1978. — 279 с.

Про Л. Х. Паперника. — С. 16—18.

ГЕРОИ Советского Союза: Историко-статистический очерк. — М.: Воениздат, 1984. — 288 с.

Про Л. Х. Паперника. — С. 54.

ДОБРОЧИНСЬКИЙ М. Остання граната: (Про Героя Радянського Союзу Л. Х. Паперника) // Рад. Поділля. — 1980. — 22 лют.

КРОХМАЛЮК В. Ім'я на Московській вулиці: (Про Героя Радянського Союзу Л. Х. Паперника) // Рад. Україна. — 1978. — 14 груд.

ПАПЕРНИК Лазарь Хаимович // Гордость и слава Подолья. — Львов, 1985. — С. 183—186.

ПИСЬМА заместителя политрука лыжного отряда. Л. Х. Паперника (полным) // Говорят погибшие герои. — М., 1979. — С. 46—49.

САПОЖНИК О. Балада про Героя (Радянського Союзу Л. Х. Паперника) // Трудівник Полісся. — 1973. — 3 листоп.

12 вересня
70-РІЧЧЯ 1-ї ПОДІЛЬСЬКОЇ ГУБЕРНСЬКОЇ
КОНФЕРЕНЦІЇ КП(б)У

Велике значення для посилення боротьби з австро-німецькими окупантами та гетьманцями мала 1-ша Подільська губернська конференція КП(б)У, яка відбулася 12 вересня 1918 р. у Жмеринці. 20 її делегатів представляли 200 комуністів (всього у губернії їх було понад 300). Конференція заслухала і обговорила доповідь про V з'їзд КП(б)У та даліше розгортання збройної боротьби з австро-німецькими окупантами та гетьманцями. Було обрано підпільний губком КП(б)У. Рішення конференції обговорювалися усіма підпільними організаціями, групами, партизанськими і повстанськими загонами. У середині вересня відбулося розширене засідання Проскурівського підпільного комітету КП(б)У, який координував діяльність партійних організацій Проскурівського, Кам'янецького, Летичівського і Ушицького повітів. З доповіддю про рішення 1 губернської партійної конференції виступив делегат 1-го з'їзду КП(б)У і губернської конференції П. Гішвалінер (Освальд). З метою підготовки до збройного повстання було прийнято рішення уточнити питання про особовий склад партизанських груп, загонів і наявність зброї по волостях повіту.

У кінці вересня — на початку жовтня 1918 р. революційний рух на Поділлі вступив у нову фазу розвитку. Більшість підпільних груп перетворені на партизанські загопи. Якщо протягом березня—червня діяло 19 партизанських і 22 повстанських загопи, у липні—серпні — відповідно 35 і 78, то у вересні—жовтні — 64 партизанських і 103 повстанських загопи.

Під ударами всенародної боротьби австро-німецькі окупанти і гетьманщина зазнали цілковитого краху.

Комуністи і всі трудящі Поділля відзначають 70-річчя 1-ї губернської конференції КП(б)У самовідданою працею по виконанню завдань 3-го року XII п'ятирічки.

ЛІТЕРАТУРА:

ПОДІЛЛЯ в роки громадянської війни: Документи й матеріали. — Вінниця, 1959. — 487 с.

Про першу губернську партконференцію. — С. 211—212.

ГУМЕНЮК С. К. Боротьба трудящих Поділля з австро-німецькими окупантами в 1918 р. // Боротьба за владу Рад на Україні. — К., 1977. — С. 138—156.

Перша губернська партійна конференція — С. 149.

ГУМЕНЮК С. К. Борьба трудящихся Подолии с внутренней контрреволюцией и иностранной интервенцией в годы гражданской войны (1918—1920): Автореферат. — К., 1976. — 20 с.

Про першу губернську партконференцію. — С. 9.

ГУМЕНЮК С. К. Боротьба трудящих Поділля з внутрішньою контрреволюцією та іноземною інтервенцією в роки громадянської війни (1918—1920 рр.). — Хмельницький, 1975. — 31 с.

Про першу губернську партконференцію. — С. 8.

ГУМЕНЮК С. К. За владу Рад (1917—1920): (Боротьба трудящих Проскурова з іноземними інтервентами і внутрішньою контрреволюцією в період громадянської війни). — Хмельницький, 1981. — 35 с.

Про першу губернську партконференцію. — С. 20.

НАРИСИ історії Вінницької обласної партійної організації. — Одеса: Маяк, 1980. — 343 с.

Перша губернська партконференція. — С. 74—75.

НАРИСИ історії Хмельницької обласної партійної організації. — Львів: Каменярь, 1982. — 271 с.

Перша губернська партконференція. — С. 56.

14 (24) вересня

340 РОКІВ ПИЛЯВЕЦЬКОЇ БИТВИ

Розгром польсько-шляхетського війська в Жовтоводській і Корсунській битвах 1648 р. став поштовхом до всенародного повстання на Україні проти польських феодалів. Зібравши 40 тисячну армію, польська шляхта прагнула взяти реванш за поразку. На початку вересня 1648 р. польсько-шляхетське військо виступило на Волинь. На зустріч йому вирушило селянсько-козацьке військо, очолюване Б. Хмельницьким. Під Пилявцями (тепер с. Пилява Старосинявського району), де р. Іква (або Пилява) розливається в стави і болота українське військо збудувало табір, укріплений б'ярдами возів і земляними валами. Поряд окремим табором стала кіннота М. Кривоноса. Підступи до позицій селянсько-

козацького війська захищала козацька піхота, яка збудувала шанці на греблі через р. Ікву. 8 (18) вересня підійшло польсько-шляхетське військо і стало табором на протилежному березі річки. 11 (21) вересня битву почав надвірний загін магната Я. Тишкевича, який за допомогою драгунів і німецьких жовнірів після кількох запеклих штурмів захопив козацькі шанці на греблі і створив плацдарм на правому березі річки. Вдосвіта 13 (23) березня козацьке військо, разом з прибулою йому на допомогу татарською ордою, рушило на ворога. Не витримавши натиску, польські хоругви, почали безладно відступати через греблю на лівий берег. Козацька артилерія відкрила по них вогонь. Польські воєначальники посилали на греблю щораз нові частини, але ті під вогнем відкочувалися назад. Несподівано на польський табір на лівому березі напали загони М. Кривоноса. З правого берега на ворога ринули головні селянсько-козацькі сили на чолі з Е. Хмельницьким. Польсько-шляхетська армія зазнала повного розгрому. Битва під Пилявцями мала велике значення. Були визволені Поділля і Волинь, розгорнувся повстанський рух в усьому Прикарпатті.

У дні святкування 300-річчя возз'єднання України з Росією в центрі села Пилява встановлено гранітний монумент на честь історичної перемоги військ Б. Хмельницького у вересні 1648 р., а на околиці села впорядковано могилу сподвижника Б. Хмельницького уманського полковника Ганжі, який загинув в Пилявецькій битві.

ЛІТЕРАТУРА:

ВОССОЕДИНЕНИЕ Украины с Россией: Документы и материалы в трех томах. — Н.: Изд-во АН СССР, 1952. — Т. 2. — 557 с.

Пилявці — С. 118, 129, 130.

ЛІТОПИС самовидця. — К.: Наук. думка, 1971. — 207 с.
Пилявці: С. 29, 53, 169.

АПАНОВИЧ Е. М. Исторические места событий освободительной войны Украинского народа 1648—1654 гг. — К.: Изд-во АН УССР, 1954. — 103 с.

Пилявецька битва — С. 40—46.

ГОЛОБУЦКИЙ В. А. Запорожское казачество. — К.: Політвидав УРСР, 1957. — 462 с.

Пилявецька битва. — С. 274—276.

ГОЛОБУЦКИЙ В. А. Освободительная война Украинского народа под руководством Хмельницкого. — М.: Политиздат, 1954. — 158 с.

Пилявецька битва. — С. 57—59.

ІСТОРІЯ міст і сіл Української РСР. Хмельницька область. — К.: УРЕ, 1971. — 706 с.

Пилявецька битва. — С. 516—517.

ІСТОРІЯ селянства Української РСР. У двох томах. Т. 1. — К.: Наук. думка, 1967. — 551 с.

Пилявецька битва. — С. 146—147.

ІСТОРІЯ Української РСР. У двох томах. — К.: Наук. думка, 1967. — Т. 1. — 807 с.

Пилявецька битва. — С. 216.

ІСТОРІЯ Української РСР. У восьми томах, десяти книгах. К.: Наук. думка, 1979. — Т. 2. — 615 с.

Пилявецька битва. — С. 32—33.

КОЗАЧЕНКО А. И. Борьба украинского народа против ичностранных поработителей за воссоединение с Россией. — М.: Политиздат, 1954. — 295 с.

Пилявецька битва. — С. 130—131.

КРИП'ЯКЕВИЧ І. П. Богдан Хмельницький. — К.: Вид-во АН УРСР, 1954. — 535 с.

Пилявецька битва. — С. 143—153.

ПИЛЯВЕЦЬКА битва // Рад. енцикл. історії України. — К.: — 1971. — Т. 3. — С. 380.

ПИЛЯВЕЦЬКА БИТВА // УРЕ. — 2-е вид. — К., 1982. — Т. 8. — С. 314.

ПИЛЯВЦЫ: (О Пилявской битве 1648 г.) // БСЭ. — 3-е изд. — М., 1975. — Т. 19. — С. 535.

Жовтень

90 РОКІВ ХМЕЛЬНИЦЬКОГО ЗАВОДУ КОВАЛЬСЬКО-ПРЕСОВОГО УСТАТКУВАННЯ ІМ. В. В. КУЙБИШЕВА

У 1898 р. вступив у дію Проскурівський ливарно-механічний завод, який випускав сільськогосподарські машини і запасні частини до них.

В роки перших п'ятирічок підприємство було реконструйовано, оснащено новим устаткуванням, що дало можливість

змінити його профіль. У 1940 р. завод став випускати вагонетки для шахт і паровозні 100-тонні домкрати. У 1944 р. після визволення області від німецько-фашистських загарбників колектив заводу відбудував цехи і став виготовляти продукцію для фронту і запасні частини для сільськогосподарських машин.

Після переоснащення завод у 1943 р. став верстатобудівним. У 1951 р. — приступив до виготовлення пневматичних молотів, а в 1959 р. ще й термопластавтоматів. Починаючи з 1975 р. завод різко змінив спеціалізацію, збільшив номенклатуру виробів. На зміну традиційній продукції — молотам і термопластавтоматам марки «Д» прийшли складні по конструкції автомати з великою номенклатурою деталей, які вимагають високої точності виготовлення.

За роки радянської влади завод виріс по всіх показниках. За обсягом товарної продукції порівняно з 1940 р. в 35 разів, а порівняно з 1917 р. — більш як в 100 разів.

Колектив заводу славиться революційними і трудовими традиціями. У 1905 р. тричі виступав проти самодержавства, у березні 1917 р. був одним з ініціаторів виборів до Проскурівської Ради робітничих і солдатських депутатів. З листопада 1917 по лютий 1918 р. в його конторі розташувався ревком VII армії Південно-Західного фронту, а з березня по травень 1919 р. — проскурівський військово-революційний комітет. В період Великої Вітчизняної війни на заводі діяло дві підпільних патріотичних групи.

Колектив заводу своїм самовідданим трудом підтримував і примножував усі форми соціалістичного змагання: від комуністичних суботників, ударництва, стахановського і до боротьби за комуністичну працю. Нині на заводі понад 100 робітників нагороджені орденами і медалями Батьківщини за сумлінну працю. Далеко лине слава про передовиків, новаторів заводу, зокрема, бригадира токарів механічного цеху, делегата XXVII з'їзду КПРС П. З. Іванова та інших.

Колектив куйбишевців широко розгорнув соціалістичне змагання за успішне виконання планів 3-го року XII п'ятирічки:

ЛІТЕРАТУРА:

БРИЛА В. У центрі уваги (поліпшення якості продукції

на заводі ім. В. В. Куйбишева) // Рад. Поділля. — 1981. — 10 берез.

В ВЫИГРАШЕ весь коллектив: (О досрочном выполнении обязательств по поставке продукции в страны соцсодружества коллективом з-да им. В. В. Куйбишева) // Правда. — 1981. — 27 окт.

ВАСИЛЕВСЬКИЙ И. Робітничі династії (на з-ді ім. В. В. Куйбишева) // Рад. Поділля. — 1983. — 26 лют.

ВІТЕНКО М. Відповідальність: (Б. Круликовський — наставник молодих на з-ді ім. В. В. Куйбишева) // Рад. Поділля. — 1978. — 24 листоп.

80 лет: страницы биографии Хмельницкого завода кузнечно-прессового оборудования им. В. В. Куйбишева. — Хмельницкий, 1978. — 20 с.

ВОЛОДИМИРОВ З. Право на визнання: (Про комс.-молодіж. колектив токарів з-ду ім. В. В. Куйбишева) // Рад. Поділля. — 1984. — 11 лип.

ГЕЛЬФАНД С. Плюс інженерне забезпечення: (Про внесок інженер.-техн. працівників — членів НТТ з-ду ім. В. В. Куйбишева у підвищення продуктивності праці і зниження собівартості продукції) // Рад. Поділля. — 1984. — 3 серп.

ДАШЕВСЬКИЙ Ї. На своєму місці: (Про делегата XXVII з'їзду КПУ П. З. Іванова). // Рад. Поділля. — 1986. — 21 січ.

ДОЛЕНКО А. По примеру Вазовцев (решили работать на строительстве объектов соц.-культ. быта коллектив з-да им. В. В. Куйбишева) // Известия. — 1986. — 29 июля.

ИВАНОВ П. З. Рабочая гарантия. — К.: Техніка, 1980. — 48 с. — (Передовики производства).

ИВАНОВ П. Сила правды: (розповідь бригадира з-ду ім. В. В. Куйбишева, делегата XXVII з'їзду КПРС про шляхи перебудови) // Рад. Поділля. — 1986. — 1 трав.

КВАСЮК Ю., ТОРЧИНСЬКИЙ Е. Эффект нововведений: (Впровадження високопродуктивної техніки і прогрес. технології на з-ді ім. В. В. Куйбишева) // Рад. Поділля. — 1983. — 20 груд.

МЕЛЬНИЧУК Я. В полный голос: (О комс.-мол. бригаде А. ГИДЗУЛЫ з-да им. В. В. Куйбишева). // Комс. знамя. — 1982. — 2 нояб.

ПОЛІТ А. Традиціям — вірні: (Про ветеранів з-ду ім. В. В. Куйбишева) // Рад. Поділля. — 1983. — 9 верес.

Жовтень

190 РОКІВ З ЧАСУ ЗАСНУВАННЯ ТЕАТРУ НА ПОДІЛЛІ

Перший театр на Поділлі заснований в жовтні 1798 року. До 1831 р. він ставив переважно польські п'єси, з 1831 по 1861 р. — російсько-польські, з 1861 р. — російські. Призначення театру було пристосованим і не відповідало своєму призначенню. Російський поет К. М. Батюшков, який служив в одній з частин Кам'янецького гарнізону з липня по грудень 1815 р., в листі до тітки О. Ф. Муравйової писав: «В Кам'янці є театр. Уявіть собі який він: коли йде дощ, глядачі розкривають парасольки, вітер свище по всьому залі. Грають здебільшого трагедії, рідше опери». Становище театру поліпшилося після закінчення будівництва народного будинку ім. О. Пушкіна (тепер міський будинок культури). З перших років Радянської влади на сцені театру появились п'єси українських драматургів. Трупа була перейменована в пересувний робітничо-селянський театр, який обслуговував міста і села Кам'янецького округу. У 1938 р. з Вінниці в Кам'янець-Подільський переводиться обласний театр ім. Г. І. Петровського, який продовжив і розвинув мистецькі традиції. ...Театр ім. Г. І. Петровського крокує разом з часом. Його щоденний труд — в ім'я тих глядачів, що прийдуть до залу і сьогодні, і завтра, і в майбутньому.

ЛІТЕРАТУРА:

БРИЛА І. Ідемо до людей: (Про колектив театру ім. Г. І. Петровського) // Рад. Україна. — 1981. — 23 трав.

ВЛАСЕНКО Л. Нев'януча молодість колективу (театру ім. Г. І. Петровського) // Корчагінець. — 1981. — 16 трав.

ГУМЕНЮК С., ФІЛІПЧУК П. Роки, актори, ролі: (Про театр Г. І. Петровського) // Рад. Поділля. — 1981. — 25 січ.

ГУМЕНЮК С. Шляхом творчості: (Про театр ім. Г. І. Петровського) // Рад. Поділля. — 1980. — 7 груд.

ЖУЛКЕВСЬКИЙ І., ФІГУРСЬКИЙ Г. Служимо народу: (Про колектив театру ім. Г. І. Петровського) // Рад. Поділля. — 1981. — 22 трав.

КОЛЕСНИКОВА Н. Оглянімося в дорозі: (Про творчий шлях театру ім. Г. І. Петровського) // Рад. Поділля. — 1974. — 24 квіт.

СКОРСЬКИЙ М. А. Хмельницький театр ім. Г. І. Петровського. — К.: Мистецтво, 1981. — 102 с.

ВІДЗНАЧЕННЯ знаменних і пам'ятних дат Хмельниччини у 1981 р. — Хмельницький, 1981. — 34 с.

10 листопада

70-РІЧЧЯ ЛЕТИЧІВСЬКОЇ РАДЯНСЬКОЇ РЕСПУБЛІКИ

На початку жовтня 1918 р. на Поділлі з новою силою розгорнулася боротьба трудящих проти австро-німецьких окупантів і гетьманців за відновлення Радянської влади. Вздовж залізниці Жмеринка — Проскурів — Волочиск активізували бойові дії партизанські загони: Жмеринський — який очолював член підпільного губкому КП(б)У Й. В. Гуминський, Віссянницький — під командуванням М. В. Мельника, Проскурівський — В. Бубнова, Волочискський — П. О. Сторежука, Миначинський — А. К. Сидорчука і Д. А. Андрушка. Партизанські загони Деражнянської волості Летицівського повіту, очолювані Л. П. Панасюком і Д. К. Тузом, очистили більшість сіл волості від поміщиків і гетьманців. У Деражні створюється військово-революційний комітет. Головою ревкому обирають А. К. Михайлова, членами — Л. П. Панасюка, Д. К. Туза та ін. У містечку проголошується Радянська влада.

Звістка про перемогу революції в Німеччині, успішні дії українських радянських повстанських дивізій і братерська допомога російського народу сколихнула нову хвилю масових повстань проти окупантів і гетьманців. Партизани і повстанці Летицівського повіту приступили до ліквідації гетьманської влади на місцях. Після того, як була визволена Деражнянська, Женишковецька, Зіньківська, Войтовецька волості, в повітовий центр — Летиців — прибули партизанські загони: Жмеринський на чолі з Й. В. Гуминським, Марковецький — з М. І. Максимчуком, Кально-Деражнянський — з Л. П. Панасюком, Женишковецький — з П. Ковальчуком, Нетечинський — з Л. Ф. Жуком, Ревунський — з братами М. Я. та О. Я. Ревуцькими та ін. Увечері 10 листопада 1918 року відбулися збори представників партизанських і повстанських загонів, на яких було проголошено створення Летицівської Радянської республіки. Вищою владою названо повітовий військово-революційний комітет у складі Л. П. Панасюка (голова), М. Я. Ревуцького, М. І. Максимчука,

Н. Сандлера та ін. Збори зажадали негайної ліквідації гетьманської влади і поміщицького землеволодіння. До середини листопада було визволено також значну частину сіл і містечок Бахматовецької, Меджибіжської і Михампільської волостей.

У січні 1919 р. петлюрівцям вдалося оволодіти Летичівським повітом. Однак боротьба тривала до визволення цієї території радянськими військами в березні 1919 р.

ЛІТЕРАТУРА:

ГУМЕНЮК С. К. Боротьба трудящих Поділля з австро-німецькими окупантами в 1918 р. // Боротьба за владу Рад на Україні. — К., 1977. — С. 138—156.

Про Летичівську Радянську республіку. — С. 156.

ГУМЕНЮК С. К. Боротьба трудящих Поділля з внутрішньою контрреволюцією та іноземною інтервенцією в роки громадянської війни (1918—1920). — Хмельницький, 1975. — 31 с.

Про Летичівську Радянську республіку. — С. 10.

ІСТОРІЯ міст і сіл Української РСР. Хмельницька область. — К.: УРЕ, 1971. — 706 с.

Про Летичівську Радянську республіку. — С. 394.

НАРИСИ історії Вінницької обласної партійної організації. — Одеса: Маяк, 1980. — 343 с.

Про Летичівську Радянську республіку — С. 75.

НАРИСИ історії Хмельницької обласної партійної організації. — 2-ге вид. — Львів: Каменяр, 1982. — 271 с.

Про Летичівську Радянську республіку. — С. 58.

СУПРУНЕНКО Н. И. Очерки истории гражданской войны и иностранной военной интервенции на Украине (1918—1920). — М.: Наука, 1966. — 455 с.

Про Летичівську Радянську республіку. — С. 83.

УКРАЇНСЬКА РСР в період громадянської війни 1917—1920 рр. В трьох томах. — К.: Політвидав України, 1968. — Т. 2. — 421 с.

Про Летичівську Радянську республіку. — С. 28.

ЛЕТИЧИВСЬКЕ повстання // УРЕ. — 2-ге вид. — К., 1981. — Т. 6. — С. 133.

19 грудня
70 РОКІВ З ДНЯ НАРОДЖЕННЯ ГЕРОЯ
РАДЯНСЬКОГО СОЮЗУ А. К. ЛЕОНТЮКА

Леонтюк Антон Костянтинович народився 19 грудня 1918 р. в с. Антоніні Красилівського району. Член КПРС з 1943 р. Після закінчення середньої школи працював рахівником в радгоспі. В армії з 1938 р. Закінчив 1-ше Ленінградське артилерійське училище. Брав участь в боях з німецько-фашистськими загарбниками з грудня 1941 р. на Сталінградському, пізніше на 1-му Білоруському фронтах. Указом Президії Верховної Ради СРСР від 22 серпня 1944 р. командир батареї 220-го гвардійського винищувального протитанкового полку 48-ї армії гвардії капітану А. К. Леонтюку за вміле керівництво боєм і проявлення при цьому мужності присвоєно звання Героя Радянського Союзу. Нагороджений орденом Леніна, двома орденами Червоної Зірки, медалми.

Після війни закінчив військову академію ім. М. В. Фрунзе. Тепер на пенсії. Проживає в м. Кривому Розі.

ЛІТЕРАТУРА:

БУГАЙ Е. М., МАКУХИН М. Е. Из когорты мужественных. — Львов: Каменяр, 1978. — 279 с.

Про А. К. Леонтюка. — С. 111—113.

ІСТОРІЯ міст і сіл Української РСР. Хмельницька область. — К.: УРЕ, 1971. — 706 с.

Про А. К. Леонтюка. — С. 381, 382.

ЛЕОНТЮК Антон Константинович // Гордость и слава Подолии. — Львов, 1985. — С. 135—138.

НАВЕЧНО В сердце народном. — 2-е изд. — Минск, 1977. — 520 с.

Про А. К. Леонтюка. — С. 264.

ПОДІЛЛЯ у Великій Вітчизняній війні (1941—1945 рр.): 36. документів і матеріалів. — Львів: Каменяр, 1960. — 416 с.

Про А. К. Леонтюка. — С. 269—271.

ЧИЖОВ А. На землі білоруській: (Про Героя Радянського Союзу А. К. Леонтюка) // Корчагінець.—1977.—22 лют.

21 грудня
**60 РОКІВ З ДНЯ НАРОДЖЕННЯ
УКРАЇНСЬКОГО РАДЯНСЬКОГО
ПИСЬМЕННИКА М. В. БІЛКУНА**

БІЛКУН Микола Васильович народився 21 грудня 1928 року в с. Привороття Кам'янець-Подільського району. Член КПРС, учасник Великої Вітчизняної війни. Навчався в Київському військовому училищі самохідної артилерії. Закінчив Вінницький медичний інститут.

Працював фейлетоністом, заступником відповідального редактора журналу «Перець», заступником головного редактора видавництва «Радянський письменник».

Друкуватися почав у 1952 р. Прозаїк. Автор збірки моресек «Старий друг»; нарисів «Золоті руки» (1955 р.); повістей «Валерій Коваленко» (1957 р.) та «Однієї весни» (1958 р.); повісті і гуморесок «Прийшла коза до воза» (1960 р.); повістей «Женька, Жменька, Едісон», «Голованці сонця» (1968 р.), «Церемоніальний марш» (1974 р.), «Багато, багато, багато золота...» (фантастико-пригодницька повість-памфлет, 1975 р.), «Не та натура» (1976 р.), «Суботанеділя» (1977 р.); збірки казок для дітей «Про малят і звірят» (1970 р.); збірки оповідань та гуморесок «Габин борщ» (1973 р.); збірок гумору і сатири «Незакінчена молитва» (1958 рч), «Останній могіканець» (1961 р.), «Механічна пастка» (1962 р.) «Сузір'я блакитного Верблюда» (1965 р.), «Декамерон Самуїла Окса» (1966 р.) «Оверко з хутора» (1967 р.), «Що маю, те й везу» (1969 р.), роману «Ті, що zostалися жити» (1979 р.).

ЛІТЕРАТУРА:

БІЛКУН М. В. Габин борщ: Гуморист. оповідання. — К.: Рад. письменник, 1973. — 311 с.

БІЛКУН М. В. Багато, багато, багато золота... Фантаст. пригод. повість-памфлет. — К.: Молодь, 1975. — 184 с.

БІЛКУН М. В. Валерій Коваленко: Повість. — К.: Молодь, 1957. — 198 с.

БІЛКУН М. В. Дикі гуси: Романи-памфлети. — К.: Молодь, 1981. — 304 с.

БІЛКУН М. Лімузин диктатора: Повісті-памфлети. — К.: Молодь, 1984. — 215 с.

БІЛКУН М. Мандрівка в майбутній день: Повість. Оповідання. — К.: Рад. письменник, 1932. — 288 с.

БІЛКУН М. В. Механічна пастка: Гумор та сатира. — К.: Рад. письменник, 1962. — 220 с.

БІЛКУН М. В. На війні і вдома: Повісті, оповідання. — К.: Дніпро, 1984. — 412 с.

БІЛКУН М. В. Не та натура: Гумор і сатира. — К.: Дніпро, 1976. — 422 с.

БІЛКУН М. В. Ті, що залишилися жити: Роман: — К.: Рад. письменник, 1980. — 216 с.

БІЛКУН М., КИСЕЛЬОВ В. Роман шукає: Роман. — К.: Рад. письменник, 1984. — 271 с.

БІЛКУН Микола Васильович // Письменники Радянської України: Бібліогр. довідник. — К., 1981. — С. 20.

Микола БІЛКУН // Письменники Радянської України: Бібліогр. довідник. — К., 1970. — С. 35.

Микола БІЛКУН // Письменники Радянської України: Бібліогр. довідник. — К., 1976. — С. 25.

Микола БІЛКУН // Письменники України у Великій Вітчизняній. Бібліогр. довідник. — К., 1980. — С. 29.

БА 02514. До друку у світ. 3. 06. 87 р.
Формат 6Сх84 1-16. Друк високий, зам. 4085, т. 200.

Ярмолинецька друкарня.